

автономності та залежності, порядку й хаосу, що порядок, як такий, постійний процес становлення нового відбуваються через хаос [4]. Низка таких ідей піднесена на рівень світоглядних узагальнень по новому концептуалізувала історичний поступ людства, його культурний прогрес, свободу, як неможливі в суворо упорядкованій системі координат, поза чинником випадковості та поза постійними змінами ймовірностей.

Література

1. Пригожин И. От существующего к возникающему. М.: Наука, 1985. 328 с.
2. Можейко М.А. Синергетика. Всемирная энциклопедия: Философия XX век. Главн. научн. ред. и сост. А.А. Грицанов. М.: АСТ, Минск: Харвест, Современный литератор, 2002. С. 677-687.
3. Добронравова И. С. Синергетика: становление нелинейного мышления. К.: Либідь, 1990. 152 с.
4. Пригожин И., Стенгерс И. Порядок из хаоса: новый диалог человека с природой. Пер. с англ. М.: Прогресс, 1986. 432 с.

УДК 316.334

Зоська Я. В.

доктор соціологічних наук, професор, професор кафедри філософії та соціології

Пустовий О. О.

кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національної академії внутрішніх справ

ВЗАЄМОДІЯ ПРАВА І КУЛЬТУРИ У ПРАКТИКАХ ПОВСЯКДЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ АКТОРІВ

В міждисциплінарних студіях право аналізується в його державницькому, нормативістському, соціально-груповому походженні. Кілька десятиліть тому в юриспруденції та гуманітарних науках відбулося формування парадигми, ґрунтованої на низці міждисциплінарних підходів до вивчення права, яка поставила на чолі дослідження права як феномену повсякденного життя, дослідження права як низки культурних практик, які динамічно конституують соціо-культурну та політико-економічну реальність, яку сприймає і розуміє наша буденна свідомість [1; 2]. Об'єднання різних підходів, методологій передбачає інші форми пізнання права у культурному, соціальному та нормативному аспектах.

Просторами перетину права, культури та повсякдення в нашому розумінні можуть бути, по-перше, мультиномічність повсякдення, яка дозволяє побачити право в мистецтві, моралі, літературі, архітектурі, побуті та ін.; по-друге, зафіксувати право на рівні повсякденного сприйняття (соціальних узвичаєнь); по-третє, аналізувати право як частину фізичного (простору), освоєного в соціальних практиках; по-четверте, констатувати присутність права в різноманітних об'єктах культури. Право, водночас, можна розглядати як силу, яка активно формує культуру та об'єкт впливу культури у різноманітних проявах, включаючи соціо-гуманітарні та культурологічні науки.

Дослідження права як культурного утворення вмотивовує до автономно-системної інтерпретації його при включеності в більшу за масштабом впливу систему, а саме – в культуру як парадигму правотворення. Культура, стаючи парадигмою правоутворення, виступає водночас як парадигма право-розуміння і структурується як ціннісно-нормативний фонд суспільства, який включає не тільки структуру формального права, але

філософію світорозуміння та систему цінностей, знання, навички, вміння та систему суміжних соціальних регуляторів - мораль, релігію, звичаї, традиції і т.п. Право досліджується як автономна система, так і гетерономне утворення з боку історії, соціології, соціальної психології тощо.

Правова культура є сполучним містком між правом і культурою, через яку право з формального явища щодо культури трансформується в засадничий її складник, відтворюючи об'єктивно-суб'єктивну структуру останньої. Правова культура зазнає внутрішньої структуризації за рахунок відокремлення ціннісно-ідеальної, нормативної та стереотипно-поведінкової компоненти. Запропонований підхід дозволяє розширити предмет правових студій, які набувають міждисциплінарного охоплення і потребують методологічних новацій. До таких новацій зараховуються методи системно-структурного аналізу, які щодо предмету права стають частиною соціо-культурного підходу в його розумінні.

Соціо-культурне дослідження права і правової культури передбачає необхідність поєднання методології системного підходу з історико-генетичними, поєднання розуміння структури права як частини історії і історії як втіленої та кристалізованої структури. Застосування соціо-культурної інтерпретації в дослідженні сучасного права в Україні дозволить пояснити сутність та причини сучасного стану правового нігілізму і українського конституціоналізму. Право в культурі фіксується через юридичну лінгвосферу як специфічну концептуально-лінгвістичну оболонку, яка є утвореною системами значень, юридичних стереотипів, категорій, які виникають в індивідуальній та масовій свідомості в процесі сприйняття та осмислення релігійних та морально-етичних універсалій. Йдеться про такі універсалії, як держава, право, закон, правосуддя, мораль, істина, відповідальність, справедливість, обов'язок, провина, правовий лад. Відображені в юридичній лінгвосфері правові універсалії утворюють лінгвокультурний простір як середовище продукування, збереження, відтворення та розвитку правових смислів, які формують архітектоніку інституту права у конкретній культурі.

Подвійність юридичної лінгвосфери полягає в поєднанні неформальних і формалізовано-структурованих правових сенсів, які відображають спільнотний досвід та базові цінності культури. Лінгвосфера складається із цінностей-абсолютів, цінностей-аксіом, принципів та постулатів, юридичних конвенцій та норм. Вони утворюють її ядро, в той час як периферію утворюють і формують різні конструкти масової свідомості: морально-етичні уявлення та стереотипи, сценарії поведінки, регуляторні схеми окремих дій тощо. Мова права через соціальні комунікації стає інструментом формування правосвідомості, яка є пов'язаною зі специфічним для культури світоглядом. Світогляд стає тим культурним фільтром, який просотує метамову культури, фіксує її глибинні ціннісно-нормативні та ментальні домінанти.

Культуробудівний потенціал права реалізується через специфічну антропологічно-правову спрямованість інституту права і його відповідні регуляторні домінанти (особа, держава, громадянське суспільство, різноманітні етносоціальні спільноти. На основі визначення регуляторної домінанти відбувається вибудовування змісту права відповідно до потреб суспільства, які структуруються через ціннісно-нормативну матрицю культури.

Регуляторними домінантами права в культурі є юридичний персоналізм, юридичний етатизм та легізм, юридичний цивілізм та юридичний корпоративізм. Реалізація у культурному просторі регуляторних домінант об'єктивується через систему законодавства та юридичної практики, набуваючи нормативності та імперативності. Тим самим право

стає частиною культурної реальності, засобом її творення, конститує смисло-породжуючі структури інституту права в його духовно-моральній перспективі.

Отже, концепція культури, яка дозволяє здійснювати соціо-культурний аналіз права, має наслідки для інтерпретації джерел, з яких походять культурні практики, і для способів, якими соціологи мають взаємодіяти з цими практиками, щоб інтерпретувати право під кутом зору культурного повсякдення. Під правовою культурою, з цієї точки зору, розуміють, не лише виробництво культурних сенсів, до якого залучені юридичні та політичні еліти. В подібному розумінні право складається з практик повсякдення, у які є зануреними різні соціальні актори. Соціально-правове та культурне дослідження права дозволяє констатувати множинність нормативності, яка має місце і формує кожен аспект повсякденного життя.

Література

1. Olson G. Introduction: Mapping the Pluralist Character of Cultural Approaches to Law. German Law Journal, Special Issue on “Law’s Pluralities: Arguments for Cultural Approaches to Law”, 2017. 18(2). P. 233-254.
2. Sarat A., Simon J. Beyond Legal Realism?: Cultural Analysis, Cultural Studies, and the Situation of Legal Scholarship. Yale Journal of Law & the Humanities, 2001. 13(1). P. 3-32.

УДК 316.334.3+342.8

Зубченко О. С.

кандидат соціологічних наук, доцент кафедри філософії та соціології

Комарницька А. С.

здобувачка першого (бакалаврського) рівня спеціальності 054 Соціологія

СУСІДСТВО ЯК ЕЛЕКТОРАЛЬНИЙ ФЕНОМЕН

Затвердження нового адміністративно-територіального устрою України влітку 2020 року формально ознаменувало завершення децентралізації та покриття громадами всієї вільної території України. Проте навіть після проведення установчих виборів за оновленою картою до фактичного набуття політичної суб’єктності новими ОТГ дуже далеко.

Адже у той час як у великих містах поєднуються елементи індустріального та навіть постіндустріального суспільних укладів, на селі все ще домінують традиційні цінності, однією із яких є сусідство. З точки зору соціолога, його можна розглядати як підвищену довіру до людей, з якими пов’язані побутові та виробничі соціальні практики, демонстрацію лояльності до норм та правил поселенської спільноти.

Очевидно, що чим менший населений пункт та більш гомогенний склад його населення, тим більшого значення для нас має думка людей, що мешкають неподалік. Увагу на це звернув ще Ф.Тьоніс, розмірковуючи про співвідношення «спільноти» та «суспільства», а шведський дослідник Г. Тінгстен намагався надати такому явищу кількісних оцінок. Автор «теорії місця» Дж. Егню виходить із того, що сусідство не обмежується лише географічною близькістю, але й включає в себе регіональний поділ праці, регулювання інформаційних та комунікаційних потоків, державно-правовий вплив, регіональні соціальні протиріччя та активність місцевих політичних акторів.